

ČESTNÝ DIPLOM:

V Přerově roku 1893. →
→ V Praze roku 1895.

DÍL II.

SEŠIT 5.

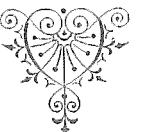
Cena 7 kr.

ZÁHORSKÁ KRONIKA.

Píše

František Přikryl,

dopisující člen o. k ústřední komise pro zachování památek starožitných ve Vídni a vlasteneckého spolku musejního v Olomouci; člen národopisné společnosti českoslovanské v Praze a spolku pro pěstování rakouského národopisu ve Vídni.

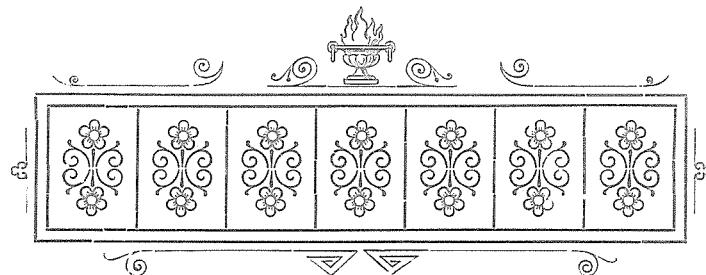

V SOBĚCHLEBÍCH 1900.

Knihotiskárna a kamenotiskárna společenstva v Přerově.

Radhošt.

Po stránce starobylosti prozkoumal jsem část východní Moravy od Uh. Hradiště do Přerova a odtud do Valašského Meziříčí — Záhoří. Ku přání † Dra. Jindřicha Wankla, c. k. zem. konservatora, věnoval jsem pak pozornost poslednímu předmětu na severní Moravě — Radhošti, než-li jsem začal pátrati v památné dolině Velehradu z dob království.

Skoro z každého pole našich dědin záhorských patříme na Radhošť a jako milým pozdravem dávných zašlých dob bliká se tam nová kaple sv. Cyrilla a Methoda.

K Radhošti táhnou se vzpomínky přečetných pohádek a pověstí záhorských.

Čtyři léta pozornosti věnoval jsem Radhošti, abych krátce mohl pověděti o jeho minulosti, co zde řečeno.

Po ukončení ruchu národopisného častěji dobral jsem se na Radhošť městskou dráhou z Bystřice

p. H., do Frenštátu. Když jsem poprvé na nádraží Frenštatském vzhlížel k temenu Radhoště, stalo se mi, jako každému jemnocitnému cestovali z kraje otevřeného, že jsem byl uchvacen dojmem z pohledu na převelébný majestát horského velikána a jeho komonstva Ondřejnska, Smrku, Kněhyne z jedné, a Javorníku z druhé strany. Člověk přestává myslit a němým cítěm hlubokým cítí se tak malicherným na úpatí krásného Valašska.

Šel jsem k „hrubé Váztoce“ Trojanovicemi, které se podobají veliké šachovnici. Dřevěné chalupy s hospodářskými budovami ztrácejí se namnoze ve stínu obrovských lip, které se zde těší veliké úctě. Kde lípa uschne, bývá to předzvěstí neštěstí a bez odkladu zasazuje se znova. Po hodinné chůzi odpočinul jsem na lavičkách před myslivárnou, jejížto dobrotivý držitel p. Arnošt Matzenauer mně převelmi usnadnil úkol vytknutý.

K večeru vystoupil jsem po pečlivě upravených serpentynách, v jejichžto každém druhém záhybu upravena lávka, k „poustevnám“. Jsou zde nad živou studánkou s kulatou ohlubní kamennou jakési zbytky základů komůrek poustevníků. Toto místo bylo druhdy velmi živý přechod Rožnovjanů a Vsacanů na Přiborsko, či z Valašska do Slezska. Dle pověsti poustevničil zde jakýsi královský princ až z Francie. Upomínkou na ty zbožné samotáře roste zde buková

úzká aleje, kterou oni prý zasadili. Několik kroků jen a dospěl jsem k útulně sice dřevěné ale útulné. V předu veranda s překrásnou vyhlídkou na údolí Bečvanské při chutné večeři a v ní na pravo pěkný salon za večerního chladu k posezení v milé společnosti. Noclehem je půda upravená ve dvě síně s vojenskými ložemi. Dobře se tu spí po celodenní cestě a tu se na komfort nehledí. Záhy z rána o půl třetí spěchal jsem po »Radoštích« ke kříži, kde spočívaly svaté nohy našich věrověstů. Slunce oznamovalo svůj východ na temně modré obloze jasnou září. Cestou krotil jsem touhu po snídani „haferím“ či borůvkami které zde na nizoučkém křoví dozrávají. Stál jsem při východu slunce na osamělé homoli u kameného kříže a dojem pohledu na východ královny dne a osvětleného známého kraje mě uchvátil, že ho nikdy nezapomenu. Člověk vyzouvá z duše své vše pozemské, která mlčky tuší přítomnost Vsemohoucího, odráží se z všechno světa citem vřelým k Tvůrci té nevystihlé krásy — modlí se.

Chorá, ušvaná, ustaraná a zraněná duše lidská nalezá zde uzdravení; šťastný stává se ještě blaženějším. Od té chvíle častěji jsem docházel na Radhošť a slavná pohorská jednota ve Frenštátě svým obětavým předsedou Drem Ed. Parmou co rok spříjemňovala pobyt na hoře stavbou dvou hotelů na Poustevnách. Nyní stojí na temenu Radhoště nová

kaple a u ní též útulna Rožnovjany zbudovaná. Radhošť přišel ke cti v nejširších vrstvách vlastenečů i ocenění.

Když se oko moje nasytilo malebnými obrazy vždy zelených hor a údolin Valašska milého, Rožnova, Frenštátu, Kelče, poetického Záhoří přes Soběchleby až k Pavlovicím, obrasy drahanského pohoří a jesenického, vrátil jsem se za slunečního jasu křišťálovým vzduchem jen blinkáním zvonečků ovec z blízkých salaší rušeného k útulně na poustevnách. Cestou bloudil můj zrak valnou částí Opavska a Těšínska s Lysou, kdež panoval druhdy lidový hrdina Ondráš.

Na jihovýchodu odrážejí se přes pohraničné Javorníky Karlovic a Hrozenkova ostré vrcholy vysokých Karpat až na Huculsko blíž Bukoviny.

Dnes na poustevnách zve k odpočinku hotel „Šumnu“ s nápisem: „Dej vám Pán Bůh štěstí v tom valašském kraji“. Naprotiv pak nově zbudovaná „Maměnka“. Stěny pokojů a nábytek okrášleny jsou ozdobami z vyšivek Valašska.

Zde sobě dobroti čtenáři odpočineme a upokojujíše to nejněžnejší ústrojí lidského těla, které se zde na horách citelně k právu hlásí, vyložím upomínky na dávnověkost Radhoště v dvojím postupu a sice: předně o Poustevnách a potom o vlastním temenu Radhoště.

I. Trhliny u Pousteven.

Na nás odpočívající na verandě útulny usmívá se rozhledna „Cyrilka“ na „Stupních“. Horský hřbet Radhošťský byl zde kdysi popohnut shroucením se veliké podzemní dutiny a z převrácených skalin povstaly stupně, které jsou nyní trávníkem a lesním podrostem pokryté. Jak se to stalo?

Od Tanečnice nad Poustevnami za našimi zády až ke kříži prostoupen je Radhost četnými trhlinami a propadlisky, které povstaly příčinou geologickou.*)

Vrstvy Radhoště a jeho okolí nejvrchnější složené jsou z pískovce godulského, (Godula, hora ve východním Slezsku) které prostoupeny jsou šedým vápencem karpatským s témoto stejně starým. Tyto vrstvy nejvrchnější spočívají na starším vápenci

*) Literatura: Krejčí: Geologie. Kořistka: Markgrafschaft Mähren u. Schlesien.

J. Klvaňa: O geologických poměrech Moravy a Slezska v časop. vl. musea olom. 1886 str. 70.

J. Klvaňa: Nerosty Moravy a Slezska v útvaru křidovém.

J. Klvaňa: Radhošťské pásmo a vrstvy Věrovické v časop. matice Mor. 1887 str. 293.

L. Holeneger: Die geologischen Verhältnisse der Nordkarpaten in Schlesien und angrenzenden Theilen vom Mähren. Gotha 1861.

Krist. von D'Elvert: Zur Geschichte des Bergbaues in Mähren und österr. Schlesien. Brünn 1866 str. 97.—529. Sbírky musea Františkova v Brně Tom. XX.

Rukopis Středovského v Kroměříži pag. 335.: Zlaté doly na Hostýně a Radhošti od kněze Václava z r. 1639.

útvaru jurského a jsou mocnější na Radhošti a jeho okolí. Jinde vystupuje nejspodnější vrstva na povrch nejvýše u Štramberku v Kotouči a méně u Jasenice blíž Val. Meziříčí.

Následkem tlaku, jenž se děl v pravěku chladnutím země od rovníku k točné, rozpukaly se nejvyšší vrstvy pásma Radhoštského. Voda vnikala k vrstvám vápence a vyleptala sluje, dutiny a chodby. Některé se tízí horních vrstev propadly a tak povstaly „Stupně“ u Poustevny a „Zaryje“ na půli cestě ke kříži.

Dle podání táhnou se tyto chodby a dutiny od „Stupní“ až pod kříž. Za doby předkřesťanské přizpůsobeny trhliny a dutiny důmyslem našich předků praktické potřebě, nebo povětří je zde po většině roku velmi drsné. Když pak se křesťanství na Moravě ujalo, skytaly tyto podzemní prostory snad poslední útulek pohanství znenáhla se tráticímu, až pak jako bezúčelné zanechány a zapomenuty. Vchod k nim byl volný, zvláště na stupních mezi skalinami přeházenými. Dle zpráv níže uvedených vábily tyto „dúry“ na Poustevnách nejvíce skoumatelů nebo pokladů chtivých. Asi čtyři sta kroků od Šumné a Maměnky vlevo na dně doliny vylámané černá se otvor do skal, který jsem nechal před 5 lety rozšířit chystaje výpravu do té říše tajemných pověstí a bájí. Šikmo selezlo mezerami mezi skalisky o sebe opře-

nými k vyleptané chodbě v samorostlé skále a odtud se vešlo dál a dále, že sebe větší motouz nestáčil se odmotávat, nebo bez něho bylo nebezpečí zabloudit v bludišti chodeb, jak něko'ik kostery lidských tam nalezených svědčí.

Hajný revíru Trojanovského, rozkládajícího se po svahu pásma Radhoštského, vypravoval mně před p. revírníkem Arnoštem Matzenaurem, kterak jeho otec před 40 lety šel do důr pod Stupněmi na poklady. Vypravování jeho o nich co do místopisných údajů na vlas se shoduje co vypravoval p. František Bíl z Rožnova panu lesnímu kontroloru Aug. Koudelkovi tamtéž a uvádí to v jeho vlastních slovech krásným a libozvuéným nářecím Valašska: „Mohlo to být v roku osumačtyrycátém, tož sme sa vypravili, já a ešte ľié do tych dúr; vzali sme sebú špagatú na motovidlo namotaných ze dvoch kub za dva rýnské šajnú a tri funty voskových svíček, schvalně na to létach. Vybrali sme sa jednúc v létě skoro ráno; jak sme přišli hore k Valchárom, ptali sme sa po tych dúrách u Pústevní.

Já sem ukral krajíc chleba a dal ho jednomu ogarovi od Valchářů, aby nás k tým dúrám zavédel. Jak sme tam přišli, tož chlapec sa vrátil a my sa dali lézt do tých dúr. Jeden z nás, šak to byl nejaký Šaron, či vlastně Vokáč, ten měl velikú knihu

na tři prsty ztlúščá; kúsek v ní bylo psané, kúsek tiščené a tam bylo všecko poznačené, jak se do tych důr leze. Dali sme sa dla tej knihy tú prostrední dúr, tam sme do jednej spáry zatlúkli koleček s provázkom a pekně odmotávali z motovidla, abysme zpátky trefili. Napřed šlo to srázem dolů, museli sme sa krčet. Nízej sme seskočili zrovna dolů a tož sme přišli do takovej postranej síňe, že by sa v ní forman aji s vozem pohodlou mohl obrátiť.

Tož sme pořád šli dolej a dolej, až sme sa nikdo nemuseli ohýbať, enem jak sme už daleko přišli, tak na půl cestě museli sme sa bokem přetáhnúť. Jak sme si na vrch posvítili, tož ty skály trčely dolů a někde z nich kapalo a ledakde mokly.

Šli sme pořád a pořád, nic sme nemluvili, enem si ukazovali. Zima tam nebylo a já sem neměl ani trochu nejakého strachu, stúpali sme dalej a dalej, hlubší a hlubší.

Jak sme sa už mnoho nachodili, a nevěděli esli je deň či noc, a pořád sme do takových síni přichodili přišli sme na konec k velikej skále pekně rovnej, jako by ju někdo přitesal; na ní byl jakýsi na loket dlívý nápis začitelnými literami „moravskými“. To měl aji Šaron v tej svoji knize napsané; to mělo prý být, že tam na druhé straně za korytem, co bylo před námi, jak struha s hučící vodou, sú ty poklady, co si zbojnici nanosili z lápeží.

Prubovali sme sa dostať přes struhu na druhú stranu. Mohla býť ta struha tak najvěc na tři síhy široká a přes ňu byla položená taková buková bryga (kmen) na moje stehno tlustá. Já sem chcel po ní přejíť na druhú stranu, ale jak sem udělal dva kroky po ní, začala praščet. Tož já honem zpátky, lebo sem nevěděl, jak je ta struha hluboká a kolik je tam vody. Spúščali sme do ní provázek na tři síhy s kaménkem, ale na vodu sme ešče nemohli přijíť, a véc provázku sme už neměli.

Chcel sem zkusiť vydrápat sa nejak na druhý břeh slezaci dolů, ale ten břeh byl jako stěna vyzděný a hladký. Tož nebylo lza sa dostať na druhú stranu nijak. A přecaj rádi bysme sa byli dostali na druhú stranu, dyť tam bylo zřetelně vydět jak vrata a tými spárami v nich sa krásně svítilo, jak Boží slunéčko. A přecaj deň to nemohel byť, dyť sme pořád lézli dolů a dolů. To muselo byť neco jiného.

Šaron povídral, že v tej jeho knize stojí, že tam před tými vraty sedí černý pes, ten že ale nic neudělá, aby enem k němu blízko nikdo nechodil, rači zdálša kolem něho. Mě sa tam zdálo byť cosi černého, ale esli to byl ten pes, to nemožu řečť.

Za tými vraty je prý velký zál a ten sa bliščí, jako by byl zlatem stříbrem a drahým kamením

vykládaný. Na prostředku je tam kamenný stůl a u něho spí jakchsi pět s dlouhú bradú, hlavy všecky na ten stůl položené a v kůtech leží hromady zlata a stříbra.

No tož sme tak pořád prubovali, nebylo by lza sa dostať na tú druhú stranu, ale nešlo to. A k tem jeden z nás už pořád práhl, abysme šli rači vem, že je marné sa tam dostať.

No tož, dyž sme nemohli ani na druhú stranu, ani podla tej struhy hore ani dolu, dyť tékla voda z pod tych skal na obóch stranách, tož hajdy zpátky. Šli sme pěkně po tem provázku; zas sme přišli do tych síní, v prostředku přetáhli sa bokem, až sme přišli na konec a pak vylezli z tych důr na Boží deň. Jak sme přišli domů, byl už večer druhého dne, co sme šli do tych důr. Tož si možete myslēt, jak sú ty důry dlouhé . . . ”

Řádky tyto uveřejnil p. kontrolor Aug. Kouadelka r. 1895 v týdenníku Radhošti v Mor. Ostravě. Muozí na Rožnovsku a Frenštatsku, kterí sluje na vstívili, svědčili, že Bíl věrně vypravoval.

Z Mor. Ostravy zaslal mně zajímavý rukopis p. inženýr Antonín Voves o těchto chodbách, který nalezl mezi horníky.

Je to osmerková knížečka z režného papíru, ušpiněná od častého užívání, brkovým pérem psaná švá-

bachem 28 ledna 1830 od Jana Šebesty. Psána je nárečím lašským a opis originálu velmi starého, snad vypsán z knihy Sarona p. Blíkem jmenovaného. Rukopis jedná o hledání pokladů na Radhošti a v Tatrách u Kežmarku a uložil jsem jej v archivu vlast. musea v Olomouci.

Místopisné údaje chodeb a síní úplně souhlasí s uvedeným vypravováním p. Fr. Bíla, ač zprávy jsou tak různého původu. Nápis zní: „Pravdivý a spravedlivý opis o Radošču“.

Pro vzáenosť svou — snad je to opravdu výpis knihy Sarona — uvedu jej doslově:

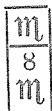
„Jdi od Frinštata na ten virch, na horu, která se Okrùhlo nazýva od poustevní k Frenštátu, k tej Pustevni. Od tej pustevní jdi k polednu okolo čtyroch set kroků cesty.

Tam přijdeš k jednej důře, neb vchodu do tej skaly, která důra jest mezi velikými kamenami. Tam vlez do důry, která pod kamen jde a peci ponobná jest.

Tam musíš do ní vlezit, až najednou širší cestu dostaneš. Tam možeš prostranno jít a přijdež mezi dva kameny, které hladké jsú jak dvě rozštípené desky a sice na spůsob:

a najdeš při tem na levé straně tyto znamení:

Na pravé ruce zase následující znamení:

Potum vlez zase mezi ty kamené desky a když jsi okolo několik síhoch tam vešel, tak se musíš dolů spustit, do té díry, kterú před tebú najdeš a to na provazovém žebříku.

Potom přijdeš na jednu hrubě dláhú lúku, na které hubky rostú, jako zde u nás dobové huby a ty jsou spravedlivé zlato.

Potom jdi dál a přijdeš k jednej tekúcí vodě, přes kterú je lávka položína. Ale na špici té lávky nevstupuj, neb na ní leží drak, od něhož jde drut (drát). Když se drátu dotkneš, vyskočí ten drak tebje naprotiv, ačkoliv jenem kumštem, to jest vymýšlino ten drak.

Když přejdeš lávku, nelez do žádné díry, ani na levo, ani na pravo, nýbrž zrovna prosto. Pozoruj následující znamení:

Tak přindes k jedním dvěřím, před kterými jeden veliký pes leží. Nade dveřami v jedné díře

leží klíč k té komoře. Tak tam vejdi a najdeš stanovení o čtyřech bliskavých slupach a dvou Cherubínův a uprostřed zlatý slůp. A máš tu okolo hojnost zlata".

V létě roku 1895 rozšířil jsem vchod k této proslavené díře a 15. října pokusil jsem se vniknout do vnitř, kdy je tam suchší a teplejší. Pání inženýři z Mor. Ostravy p. Antonín Vones a p. Erich Mládek poslali naddůlního J. Batke se čtyřmi horníky, kteří dojeli s potřebnými nástroji, záchranými prostředky, lékarnou, osvětlením a několik patron dinamitu na trhání skal. Večer 14. října dospěl jsem na Poustevný a horníci zatím nedaleko známého prorazili nový otvor. Ráno 15. října v 7. hodin oděn v hornické šaty vniknul jsem s naddůlním Batkem napřed do tohoto. Horníci stáli venku. Nohama napřed vsoukali jsme se do tmavé díry na dně trichyřovité prohlubeniny. Octli jsme se v prostranné jeskyni skahancem v ruce. Za sebou táhli jsme lano, na němž se Batke přivázal. Já táhli provázeck k měření délky. Napřed se půda skláněla, pak jsme stáli v jeskyni 2^m široké. Boční stěny tvořily ohromné balvany pískovcové volně stojící na nižších a jiné tvořili strop. Všude tma černá a ticho hrobové rušeno nárazem kapek vody se stropu. Šli jsme asi 10^m a stěny se k sobě stlačily. Na levé stěně zela místem díra, z níž šel průvan. Tou

jsme se přetáhli hlavou napřed do vedlejší jeskyně. Stála hlubší a chodili jsme po ostrých hranách napadaného kamení. Prolezli jsme všecky záhyby dér ale všude se skály srazily, že nemožno bylo dále se prodrati.

Vrátili jsme se a s jádotem pozdravili podzimní slunce na modré obloze. Den byl překrásný. Po krátkém oddechu vnikli jsme pak do staré pověstné díry nohami napřed a pomalu posunovali se ležmo v před táhoucou láno a šňáru. Ve vzdálenosti asi 5m postavili jsme se ve větší jeskyni. Uprostřed stál veliký kámen, na němž vypsány byli různé znamení sešlé k nepoznání. Za tímto kamenem pustili jsme se tímtož způsobem dál úzkou dírou ve sklonu asi 50° .

Kahance nám v úzké prostoře čadily dusiný dým, až jsme po chvílkách v prostranější části volněji dýchali. Lampy oznamovaly průvan z dolu ale byl slab. Šířka díry obnášela 6dm . Urazivše takto 62m zastavil se Batke, nemohl nohu dále prostrčit. Cesta byla pošinutím skal zatarasená u samého začátku chodeb. Zarmucení nezdarem vypravy tak nákladné šoukali jsme se jako krcti vzhůru na světlo. Odpoledne sešla se na Poustevnách elita Frenštátská jakož i pan František Bíl z Rožnova; mnozí prý se daleko motali v dírách až k té struze, ale vrátili se nemajíce potřebného nástroje a připravy. Zbývá jediná naděje otevřít přístup k těm báječným

prostorám : milodary bohatých navštěvovatelů Radhoště vylámat ve skalách pod Stupněmi pohodlný přístup k začátku toho podzemního bludiště. My chtěli v důvěře zdaru výpravy zřídit nalezenými poklady elektrárnu na Poustevnách a osvětliti tisícerymi žárovkami ten báječný svět pod hřbetem Radhoště. Doufejme, že se tak brzy stane.

II. Radhošt.

Projdi se nyní laskavý čtenáři se mnou po hřbetě Radhoště $4\frac{1}{2}\text{km}$ dlouhém ke kříži. Stráně jeho k Frenštátu jsou pěkně zalesněny, patří ku zboží arcibiskupství. Dolu spatříme obraz Příborska a Slezsko. V levo jsou salaše, paseky, lesy a pohlížíme do údolí Bečvy. V poli cesty jdeme kolem propadiska „Záryje“, které podobají se rozbořenému hradu a povstaly propadnutím sklenby veliké dutiny podzemní, snad té snaď s těmi poklady. Tak dospěli jsme po měkkém mechu a hustém trávníku ke kříži stojícímu na osmélé homole vlastního Radhoště. Odtud je překrásný rozhled po části Moravy. Nová kaple stojí níže, aby ji viděl Rožnov i Frenštát současně. Kromě krásy přírody budí upomínky dějepisné v myslí naši poetickou nákladu. Zde asi stály nohy sv. Cyrilla a Methoda a jejich zrak spočíval pohledem na těžce krajině. Zde založili křesťanství na tro-

skách pohanství. Scházelo se tu té doby i po tom dlouho mnoho lidu z blízka i daleka kolem letního slunovratu uctívající modlu Radhoště, kterou zbořili.

Kde asi stála? Nejpravděpodobněji jižně od kříže a nové kaple, na louce, která je mezi „Velkou Volařkou“ a „Rovným Beskydem, kde se připojuje k Radhošti „Černá hora“. Zde byla kolmá prohlubení. Nad ní stála vždy koliba až tato jednou shořela. Do díry padaly ovce a před 40 lety byla proto dřevem a kamením zatarasena.

Na dně té prohlubiny jde směrem ke kříži chodba do různých síní, které století 18. prozkoumal prof. Vratislav z Mouse. Ve Františkově muzeu v Brně nalezl jsem od něho nákres těch prostor ve sbírkách rukopisných Tom XX. Uprostřed obrazu je nápis: Profil von Radhoster Berg 1755. Nahoře načrtnut průsek hory směrem od Rožnova k Frenštátu. Na pravé straně nahoře je domek, pod ním prohlubení a v ní žebř. Z této jde na dně na levo pěkně tesaná chodba do velikých síní tesaných ve skalách s rovným i klenutým stropem o dvou poschodích. V dolním patře spočínají žebře. Všude jsou pěkně tesané klenuté vchody do jiných síní.

Nad tou prohlubní tedy stála asi modla Radhoště. Byla dutá, jak nížeji uvidíme a přístup k ní ze spodu.

Svatí apoštolové naši jí zbořili, protože její slavnosti příčily se duchu křesťanství. Vrchností duchovní i světské dusily je po mnoha století, až za doby Tomáše Pešiny nezůstalo z tohoto střediska pohanství leč jméno a nezmíňuje se v něm ve svém díle vlasteneckém; „Epit. rerum Bohem“. Teprv koncem 17. století jako by objevil Radhoště širší veřejnosti slovutný farář Pavlovský u Přerova: Jan Středovský.* R. 1710 uveřejnil spis: „Sacra Moraviae historia“ a od str. 39. píše, což podáme v překladu:

„Pešina svědčí, že celý národ Radhoště ctí, ale na Moravě neudává místo jemu zasvěcené. Mně stěstí přálo. Navštívil mě přítel kněz, vyšli jsme procházkou za Pavlovice (na Obránsko) k obveselení myslé na kopec a spatřili před sebou na první pohled Radhoště. Ten mně vypravoval o pravěku té hory, kteréž zprávy z okolního lidu sebral; o modli Radhošti, již sv. Cyril a Method zničil. Otvíral jsem ústa. Chtěje ale míti vypravování doloženo svědecťími dopsal jsem do Rožnova a vel. p. kurář Jan Vávrek, jakož duchovní právomoci část Radhoště patří, stvrđil mně to listem z 5. července 1705 a připojil zprávy nejnovější od obyvatel sousedících z Radhoštěm:

* Narodil se v Brumově 1679, zemřel v Pavlovicích 1713. Pro zásluhy stal se pratonotářem apoštolským, rytířem, a hrabětem lateránským.

„Na území moravském je kopec nad Bečvou, jeden z větších, jménem starodávných předků Radhošť. Dělí nyní panství Rožnovské od Hukvaldského a leží poblíž hranic Uher a Těšínska. Je rameno Karpat. Na tom kopci Moravané postavili sochu Radegasta, slovanského velmi etěného Boha, háj i znamenitý chrám jemu zde zasvětili. Kopec vlastní pojmenovali Radgost neb Radhošť a výročními schůzemi na tomto místě oslavovali satanáše. Nejslavnější dny, kdy Radhošť o radu tázán pro konání věcí, byly ty, které případnou na letní slánovrat. Tehdy z nejvzdálenějších míst nezčetný počet lidu horu pokrýval a modle obětoval oběti z býků a ovcí, aby si ho tím spíše naklonili. Po skončení obvyklých obětí sešel se lid k hodování a žertu: jedni hráli na nástroje konající slavnostní zpěvy, jiní nenuceně provozovali hry a jiní oddali se pití. Touto slavností doufali předkové naši nakloniti si od Radhoště vítězství a když se šťastně z boje navráceli, cili ho zase dary a litkami.

Toto obecné náboženství Moravanů trvalo až do příchodu sv. Cyrilla a Methoda, od nichž modla rozbita a chrám vyvrácen. Tímto skutkem ale nezmensila se v okolního lidu upomínka na tuto pověru. Do dneška (1710), kdy druhdy pohané začinali slavnosti Radhoštské, tím samým časem a sice od svátku sv. Jana Kř. schází se nesmírné množství

lidu z panství Hukvaldského, Rožnovského a Frydeckého a v čas pokoje i pohraniční Slováci uherští. Po starodávném způsobu beze všeho nátere pověřivosti pohanské tančí u ohňů a strojí slavnostní radovánky. Tato veselí trvá dle zvyku po čtyři týdny ve svátky a neděle.

Někteří udávají příčinu, proč tou dobou lid křesťanský na Radhošti radovánky strojí ne bez důvodu vážného, že nábožný pravěk, když pohanství zapuzeno, zvyky a tance zavedl, aby na posměch starého náboženství sejdouc se radovali, tančili a oslavovali vítězství nad pohanstvím a děkovali Bohu. Ale zbožný úmysl tento zvrhl se u potomků, že zapomenuvše způsobu i účele schůze bezuzdně hověli nestřídnému pití, bujněmu skákání, krvavým hádkám a smrtelným bitkám. Pro tuto neplechu hora Radhošť nesmírně mnoho lidu dáblu přivedla. Představení církevní snažili se zabrániti i odvolati schůze na Radhošti, nicméně však nemohli zabrániti, že nejen u Moravanů, ale i od těšínských Slezanů a sousedních Slováků hora Radhošť výročními slavnostmi se ctí.“

Hlavní příčina trvání těchto slavností leží v setrvačnosti lidu vesnického co do zvyků a obyčejů zděděných. Co se v něm ujme, toho se houževnatě drží, ať je to dobré, či zlé a nesnadno to změniti. Úředním zakročením vlády v době novější vzaly

pověstné slavnosti za své a dnes dvakrát do roka putují zbožní Valaši ke kříži na Radhošti na den sv. Cyrilla v Methoda 5. července a na proměnění Kr. Pána 9. srpna. O modle samé jak vypadala nalezl jsem popis v rukopisu Heřmana Ag. Galaše*), který je nadepsan: „Jádro moravsko vlastenecké příležitosti“. V hl. 67. píše:

„Měl ale Radhošť dle jednoho starého na pergamenu psaného opisu, jejž můj zemřelý otec na faře Rožnovské r. 1753 viděl a sobě narýsoval (obraz) následující podobu: Hlava muže mladého s kučeravou hlavou, rohy beraní i uši, prsa ženská, břicho těhotné, ostatní modla bezruká.

Výklad je tento: Ráda silná a upřímná; rád poslouchal příchozí; činil moudré propovědi; radou každého kojil; byl pln moudrostí.

Hl. 68. Modla byla tak veliká, že muž hrubý tělnatý pohodlně v ní seděl a pomoci rohů i uší vše dobře slyšel. Ústy odpovídaly na dané otázky.

Hl. 69. Z Moravy, Slezska, Polska a Uher scházeli se lidé na Radhošť krmný dobytek sebou vedouce a na vozích přivážejíce jiné oběti, víno, pečivo a maso. Po oběti se hodovalo, známí se zvali a na vzájem se častovali.

*) Žil do r. 1810 jako vysl. c. k. vojenský lékař v Hranicích, sebral mnoho látky národopisné a rukopisy uložený v klášteře Rajhradském, odkudž mě byly přelaskavě zapůjčeny k nahlednutí.

Tolik zvěděl jsem o Radhošti z mluvosti. Po r. 1848, kdy velkostatky uzavřeli území své hranečníky, zanikly na pásmu Radhoštském velmi četné salaše ustupujíce lesnímu hospodářství. Když jsem v sousedství pomáhal ve Vel. Karlovicích r. 1885 a 1886 v duchovní správě, vypravovali mně Valaši o „božcích“ na Rožnovských pasekách, kteří všecko ví a umí léčit každou nemoc na lidech i dobytku. Jsou to prostí pasekáři. I ze Záhoří chodívali do nedávna s velikou důvěrou pro léky na paseky Rožnovské k božcům. Že pověsti o uvedených předmětech nepostrádají jádra skutečnosti jsouce pohádkovitě vyzdobeny, kdož by o tom pochyboval; vždyť každý úkaz podmíněn jest nějakou příčinou.

Vypočítati všecky pověsti důrach v Radhošti bylo by rozvláčné.*). Známější jsou: Jáma v Havraní pod Radhoštěm a sluje v Kamenárkách, které sloužily do nedávna zbojnškům za skryše.

Starodávné podání vypravuje, že v jeskyních „kamenárkách“ dříme veliké vojsko s poklady hojnými, které jednou, až bude zle s nášim národem zároveň s jiným vojskem dřímajícím u Jablunkov-

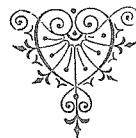
*) Kulda : Pohádky z okolí Rožnova 1873 I. 22.—24.; 25.—30., Fr. Bayer, Rožnov 1878 str. 41. Volný: Taschenbuch für Geschichte Mährens u. Schlesien 1826 I. 300. M. Václavek : Mor. Valašsko 1887. V. Sokolová : Povídky z Valašska str. 37. Fr. Příkryl : Záhorská kronika. I. 494.

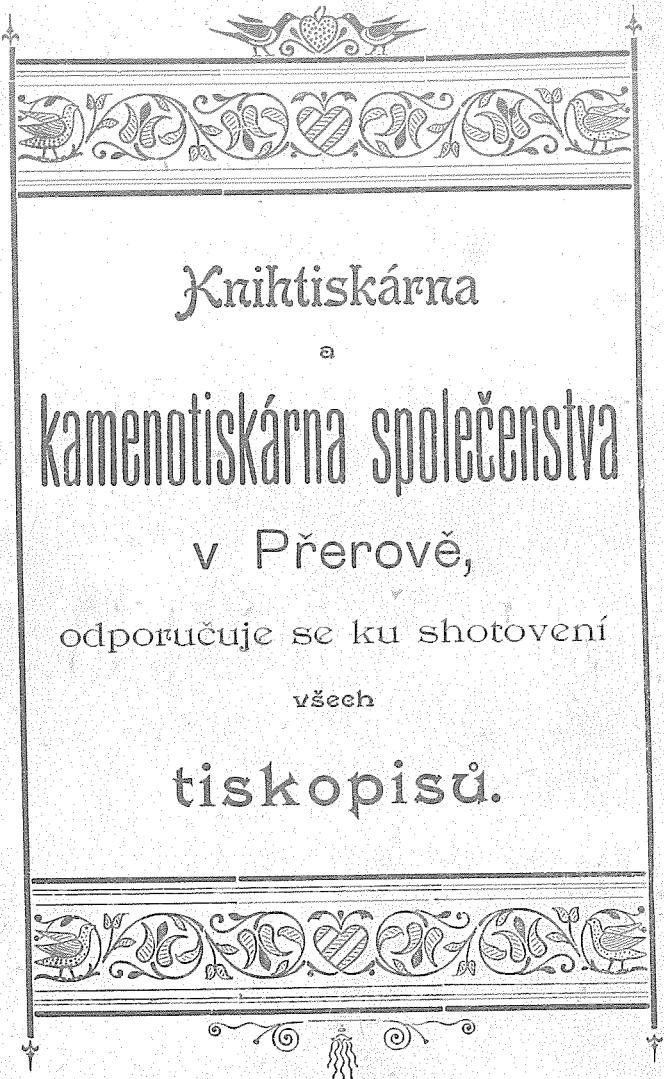
ských hradisk, svede s nepřitelem velikou bitku v ráztočkách bečvanských.

Tímto jsme ukončili vycházku a zbývá nám sestoupiti k Rožnovu a drahou spěchatí domů do práce. Návštěvou Radhoště unikli jsme na chvíli namnoze tísňivé přítomnosti a okrášlili jsme mysl svou upomínkami slavné minulosti národa našeho z doby, kdy nebylo tak úzkých hranic pro náš národ. Byl asi na stupni rozvoje Habešanů a s našimi králi, podobnými slavnému Meneliku, zpěl vstříč slavné budoucnosti.

Kdyby nebyly překážky převeliké zabránily sv. Methodovi provésti pro národ náš, co provedl sv. Bonifác pro národ německý, že by církevním zřízením učinil kostru celkového světa Slovanů, byli bychom dnes na vysokém stupni rozvoje osvětového.

Takto jsme halouzka malá na kamenu Slovanstva, která se přes všechny překážky zelená, kvete a dozrává lahodným ovocem práce četných vlastenců.

Knihtiskárna

a.

kamenotiskárna společenstva

v Přerově,

odporučuje se ku shotovení

všech

tiskopisů.